

INSTITUT
PRO POLITIKU
A SPOLEČNOST

Rakousko: nový člen Visegrádské skupiny?

POLICY BRIEF / LEDEN 2018

DAVID BŘEZINA

WWW.POLITIKASPOLECNOST.CZ

OFFICE@POLITIKASPOLECNOST.CZ

Rakousko: nový člen Visegrádské skupiny?

Policy Brief – David Březina, leden 2018

Rakouské parlamentní volby, které proběhly 15. října 2017, nastolily ve spolkové republice zajímavé rozložení sil s několika dopady na budoucí politiku Rakouska i jeho sousedy. Jako jasný vítěz vyšla z loňských voleb Rakouská lidová strana (ÖVP) s výsledkem 31,7 %, za ní se pak následně umístili sociální demokraté (SPÖ) s 26,9 % následování Svobodnou stranou Rakouska (FPÖ) se ziskem 26 % voličských hlasů. Při pohledu na volební zisky jednotlivých stran bylo téměř okamžitě patrné, že bude vytvořena pravicová koalice přinášející mnoho změn, což ostatně potvrdil lídr vítězných lidovců Sebastian Kurz, když krátce po sečtení hlasů uvedl, že „je čas na nový politický směr, čas vytvořit novou politickou kulturu“ (Karnitschnig 2017). A byl to právě Sebastian Kurz (31 let), kdo se stal po svém jmenování do funkce kancléře Rakouské spolkové republiky v prosinci minulého roku nejmladším evropským lídrem.

Úspěšná volební kampaň

Wunderwuzzi, neboli zázračné dítě, jak přezdívají Sebastianu Kurzovi v Rakousku, se v květnu roku 2017 stal předsedou Rakouské lidové strany a byl to také on, kdo inicioval předčasné volby. Kurz tehdy velmi správně vyhodnotil změnu nálady rakouské společnosti, jejíž sympatie začaly výrazněji tíhnout směrem k pravicovým politickým subjektům. Rakouská ÖVP vládla po válce dlouze v tzv. velkých koalicích se svým tradičně největším rivalem SPÖ, nicméně v uplynulých letech jejich ochota vládnout společně poklesla, což s sebou přineslo dva důležité následky. Tím prvním bylo vytvoření většího prostoru pro působení FPÖ. Tím druhým byla výrazná změna stylu vedení předvolební kampaně lidovců, díky které Sebastian Kurz nakonec volby vyhrál.

Jeho kampaň se zakládala především na prezentaci nové image lidovecké strany, kterou postavil na svém osobním charisma a na tvářích dalších výrazných osobností, které Kurz do své strany přilákal. Když jeho tým uváděl do provozu kampaň na získání preferenčních hlasů v roce 2013, získal tím na svou stranu jen několik desítek tisíc podporovatelů, kteří mu ovšem zůstali věrni. Před loňskými parlamentními volbami tak mohl Kurzův tým na těchto příznivcích začít stavět. Phillipp Maderthaler, jeden z lídrů volebního týmu Sebastiana Kurze, uvedl, že tyto podporovatele doslova protáhnul celým volebním procesem skrze sociální média, díky čemuž se mu podařilo zacílit i na mladé voliče. Kampaň si rovněž velmi zakládala na aktivním online fundraisingu. Kurzův tým jeho prostřednictvím získal od dobrovolných dárců přes 2 miliony eur (C&E 2017). Obdobnou formu financování politických kampaní můžeme vidět v USA, v Evropě však nebývá běžnou praxí.

Sebastian Kurz si získal své voliče rovněž díky jeho působivému kariérnímu růstu, neboť byl členem již dvou rakouských vlád – kabinetu Christiana Kerna a rovněž jemu předcházející vlády Wenera Faymanna, kde Kurz už ve svých 24 letech zastával pozici ministra pro integraci. Jen o tři roky později mu pak byl svěřen post ministra zahraničních věcí. V této funkci si Kurz získal přízeň občanů Rakouska především svým ostrým postojem k řešení migrace i kritickým vztahem k radikálnímu islámu a Turecku (Wildman 2017). Dle Petera Filzmaiera, rakouského politologa, se sám Kurz označuje za konzervativce stříhu Emmanuela Macrona, či Justina Trudeaua. Výrazný rozdíl je ovšem v tom, že zatímco prezident Macron vytvořil hnutí, se kterým

dokázal ve francouzských volbách zvítězit, zcela na zelené louce, Sebastian Kurz přetvořil k obrazu svému stranu, která je v rakouské společnosti pevně ukotvena již od konce druhé světové války (Schumacher 2017).

Politické průsečíky s V4

Kurzův kritický postoj k migrační politice EU by mohl být hlavním pojítkem mezi zeměmi V4 a Rakouskem. Nicméně, jsou zde i další oblasti, ve kterých je současný směr rakouské politiky shodný se směrem politik členů V4. Jedná se například o odmítnutí hlubší integrace v rámci EU. Nový rakouský kancléř se totiž velmi jednoznačně vymezil proti konceptu tzv. dvou rychlostní Evropy. Zároveň se ale Sebastian Kurz nijak netají svou ambicí stát se prostředníkem ve vyjednávání mezi západem a východem Evropy a plnit přitom úlohu ochránce středoevropských států. Tím by ovšem mohl tento potenciálně nový lídr regionu oslabit pozici Polska, které se tradičně snaží hrát v rámci Visegrádského uskupení roli oblastního hegemonu (Przybylski 2017).

Obdobný přístup zaujímá ovšem i další člen V4 – Maďarsko. Není proto náhodou, že jako jeden z prvních, kdo pogrataloval Sebastianu Kurzovi k jeho volebnímu vítězství byl Viktor Orbán. Ten si od nově jmenovaného kancléře Rakouska slibuje užší spolupráci v oblasti migrační politiky, bezpečnosti hranic a rozvíjení regionu střední Evropy. Viktor Orbán pronesl řeč, ve které označil dunajský region v čele s Maďarskem za poslední obranu linii, která chrání EU před těmi, kteří do ní chtějí neoprávněně vstoupit. Podle něj jde v tomto ohledu Sebastian Kurz a jeho ÖVP stejnou cestou. Za tuto cestu pak považuje Viktor Orbán politiku bez vnitřních hranic

EU, avšak s plně zabezpečenými hranicemi vnějšími (Hungary Journal 2017). Sám Sebastian Kurz během své kampaně neskrýval náklonnost ÖVP k maďarskému premiérovi Orbánovi a jeho antiimigrační politice. V tomto ohledu je nutné uvést, že přestože je Rakousko považováno spíše za tranzitní zemi, není to pravda.

Jen za rok 2015 se totiž v Rakousku usadilo na 90 000 migrantů, a ačkoliv počet uprchlíků, kteří do země přicházejí, díky uzavření Balkánské trasy značně poklesl, Rakousko bylo pod náporom žádostí o azyl donuceno přistoupit k přijetí limitů na jejich schvalování. Dohodnutá horní hranice byla pro rok 2016 stanovena na 37 500 žadatelů, pro rok loňský na 35 000 a pro rok 2018 už jen na 30 000. Od ledna do konce června 2019 pak rakouské úřady počítají s přijetím dalších 25 000 lidí (ČTK, 2016). Sebastian Kurz uvedl, že je sice pyšný na to, kolik uprchlíků Rakousko dokázalo přijmout, nedovede si však představit pokračování této politiky otevřených hranic. Kurz poté připojil kritiku vůči Itálii, která v jeho očích nedělá dost v zabránění nelegální migrace, což umožňuje nezákonný přesun příchozích osob přes středoevropské země dále na západ Evropy. Obdobně jako v ostatních státech střední Evropy, tak byla migrace v Rakousku jedním z hlavních témat předvolebního dění a zůstává jím i nadále (Wildman 2017).

Rozporuplné názory na nového rakouského kancléře a jeho vládu, která 18. prosince 2017 složila svou přísahu, ovšem vzbuzuje vládní programové prohlášení a koaliční spolupráce s radikální Svobodnou stranou Rakouska (FPÖ)¹. Strana FPÖ participovala již ve vládě v letech 2000-2005, nicméně na Rakousko kvůli tomu byly ze strany zemí

¹ Strana FPÖ vznikla již v roce 1955, kdy její jádro tvořili bývalí členové nacistické strany a v jejím čele byl bývalý velitel SS Anton Reinthaller. Strana se na konci devadesátých let výrazně posunula k euroskepticismu.

V otázce vztahů s Českou republikou se pak FPÖ stavěla proti přistoupení ČR do EU a aktivně prosazovala zrušení Benešových dekretů.

EU uvaleny přísné sankce². Svůj další velký úspěch svobodní zaznamenali již v roce 2016, když se jejich kandidát na post hlavy rakouského státu Norbert Hofer dostal až do druhého kola prezidentských voleb. Současná politika FPÖ se o něco přiblížila politickému středu a strana také poměrně značně umírnila svoji rétoriku. Svobodní se navíc oficiálně vymezili vůči antisemitismu. I přes tyto významné posuny však strana FPÖ nyní rozvíjí svou radikální politiku v rámci témat nových – migrace a islámu (Bahouková 2017). S přihlédnutím k silně anti-imigrantským společenským náladám v zemích V4, které zapříčinily úspěch radikálních politických subjektů jako například současných vládních stran Fidesz (Maďarsko) a PiS (Polsko), či extrémistických stran SPD (ČR) a LSNS (Slovensko), se velmi pravděpodobně může tato strategie FPÖ (stejně jako tvrdá antiimigrační politika Sebastiana Kurze) setkat u rakouských občanů s úspěchem. Státům V4 se pak může Rakousko ještě více přiblížit díky některým postojům Kurzova koaličního partnera z FPÖ Heinz-Christiana Stracheho, který je hlasitým zastáncem přímé demokracie. Jeho názor totiž zastávají mnozí středoevropští populističtí lídři (Orbán, Okamura aj.).

Jak již bylo řečeno, Sebastianu Kurzovi není protiimigrační politika nikterak cizí. Jako bývalý ministr zahraničních věcí podporoval snížení sociálních benefitů EU na podporu migrantů. Kurz rovněž inicioval zákon zakazující zahraniční financování mešit na území Rakouska i nošení burek na veřejném prostranství. Dále se výrazně zasadil o uzavření tzv. Balkánské trasy, když přesvědčoval země Balkánu, aby začaly chránit své hranice prostřednictvím výstavby bariér, což byl zprvu velmi kritizovaný krok, ale jeho opodstatnění uznala s odstupem času i Angela Merkelová (Aderet 2017).

² Francouzský i španělský ex-ministři zahraničí a bývalý kanadský premiér urgovali evropské lídry, aby kvůli

Závěr

S ohledem na sdílení společných zájmů v oblastech migrační politiky či evropské integrace se Sebastian Kurz aktivně snaží vybudovat si s politickými reprezentanty Visegrádské skupiny velmi přátelské vztahy. Případné členství Rakouské spolkové republiky ve skupině V4 ale Kurz důrazně odmítá. Má proto zcela zřejmý důvod. Rakouský kancléř se prohlašuje za proevropského politika, který má ambice zařadit se mezi silné evropské lídry. Jeho představa zahraniční rakouské politiky v následujících letech je koncept Rakouska hrajícího úlohu mostu mezi Francií a Německem na jedné straně a státy střední a východní Evropy na straně druhé. Rakousko má tedy v Kurzově vizi plnit roli výrazného a aktivního evropského hráče, a to i přes to, že lidovci utvořili koalici s euroskeptickou FPÖ. Ta se totiž zavázala, že již nadále nebude požadovat referendum o vystoupení Rakouska z Unie. Vládu Sebastiana Kurze lze proto považovat za čistě proevropskou (Zalan 2017).

Rakousko sice v současnosti prosazuje silně antiimigrační politiku, ve srovnání s ostatními státy regionu v tom ovšem hraje svou podstatnou roli fakt, že migranti jsou již v rakouské populaci poměrně silně zastoupeni. To se v žádném případě nedá říct o zemích V4. Situace, ve které se Rakousko nachází, je tedy spíše podobná situaci Nizozemska, nebo Francie, nežli poměrům v České republice či Polsku (Kohut 2017). Připojení do struktury V4, které navrhovala FPÖ, tedy nepředstavuje pro spolkovou republiku efektivní řešení. Potencionálnímu členství Rakouska ve Visegrádské skupině navíc nenahrává ani jeho odlišný ekonomický a historický vývoj. V budoucnu lze proto očekávat pouze zintenzivnění spolupráce Rakouska a zemí V4 na evropské úrovni.

nenávistné politice FPÖ přistoupili k bojkotu nového rakouského kabinetu (Mischke 2017).

Zdroje:

Aderet, Ofer. 2017. „*Sebastian Kurz, an Anti-immigration Millennial, Elected Austria 's Next Chancellor.*“ Haaretz. Dostupné z: <https://www.haaretz.com/world-news/europe/1.817358>

Bahounková, Petra. 2017. „*Dříve je zatracovali, dnes jim nadbíhají. Rakouští Svobodní změnili sebe i ostatní.*“ Česká televize. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/2300263-drive-je-zatracovali-dnes-jim-nadbihaji-rakousti-svobodni-zmenili-sebe-i-ostatni>

C&E Europe Staff. 2017. „*A look inside Sebastian Kurz 's uncoventional campaign.*“ Dostupné z: <https://www.campaignsandelections.com/europe/a-look-inside-sebastian-kurz-s-unconventional-campaign>

ČTK. *Rakousko prudce otáčí v azylové politice. Stanovilo maximální počet uprchlíků, které přijme.* Hospodářské noviny, 20. 1. 2016. Dostupné z: <http://zahranicni.ihned.cz/c1-65113170-rakousko-vyrazne-omezi-pocet-zadatelu-o-azyl-stanovenim-horni-hranice-chce-vyburcovat-evropu>

Grabbe, Heather. 2017. „*Why Europe isn 't worried by Austria 's right tilt (but should be).*“ Dostupné z: <https://www.politico.eu/article/sebastian-kurz-austria-election-why-europe-isnt-worried-about-a-right-turn/>

Hungary Journal. 2017. „*Orban and Kurz agree on border protection.*“ Dostupné z: <https://thehungaryjournal.wordpress.com/2017/10/18/orban-and-kurz-agree-on-border-protection/>

Kálnoky, Boris. 2017. „*Was meinst du, wie verlässlich ist Sebastian Kurz.*“ WELT. Dostupné z: <https://www.welt.de/politik/ausland/article170682747/Was-meinst-du-wie-verlaesslich-ist-Sebastian-Kurz.html>

Karnitschnig, Matthew. 2017. „*Austria heads for right-leaning coalition.*“ Politico. Dostupné z: <https://www.politico.eu/article/austria-heads-for-right-leaning-coalition-early-projections/>

Kohut, Andrzej. 2017. „*V4 into V5 after Austrian election?*“ Dostupné z: <http://visegradplus.org/v4-into-v5-after-austrian-election/>

Mischke, Judith. 2017. „*Open letter urges boycott of far right in Austrian Cabinet.*“ Politico. Dostupné z: <https://www.politico.eu/article/austria-far-right-cabinet-boycott-urged/>

Przybylski Wojciech. 2017. „*Austria and Czech elections will change Visegrad dynamics.*“ EUOBSERVER. Dostupné z: <https://euobserver.com/opinion/139608>

Schumacher, Elizabeth. 2017. „*Make Austria Great Again – the rapid rise of Sebastian Kurz.*“ Dostupné z: <http://www.dw.com/en/make-austria-great-again-the-rapid-rise-of-sebastian-kurz/a-40313720>

Vitzthum, Thomas. 2017. „*Österreich-Ungarn ist wieder da*“ Welt. Dostupné z: <https://www.welt.de/politik/deutschland/article171678626/Oesterreich-Ungarn-ist-wieder-da.html>

Wildman, Sarah. 2017. „*Meet the 31-year-old conservative poised to become Austria's new chancellor*“. Vox. Dostupné z: <https://www.vox.com/world/2017/10/16/16482416/sebastian-kurz-austria-far-right-right-migrants>

Zalan, Eszter. 2017. „*EU silent on Austria's pro-Europe far-right in cabinet*“. EUOBSERVER. Dostupné z: <https://euobserver.com/political/140340>